

COMMISSIE VOOR BOEKHOUDKUNDIGE NORMEN

CBN-advies 2017/XX – Boekhoudkundige verwerking van de WAP rendementswaarborg voor werkgeversbijdragen van aanvullende pensioentoezeggingen

Ontwerpadvies van 22 november 2017

I. Algemeen

1. Onderhavig advies verduidelijkt de boekhoudkundige verwerking van de verplichting uit hoofde van de wettelijke rendementswaarborg die rust op de werkgeversbijdragen die een onderneming betaalt in het kader van een aanvullende pensioentoezegging voor haar werknemers (hierna: werkgever als inrichter van een pensioentoezegging)¹.
2. Wat betreft de wettelijke verplichting inzake de naleving van de WAP rendementswaarborg steunt onderhavig advies op het advies van de FSMA verstrekt op 9 mei 2017 aan de Vice-eersteminister en minister van Werk, Economie en Consumenten, belast met Buitenlandse Handel.

II. Beknopte beschrijving van de verplichtingen van de werkgever als inrichter van een pensioentoezegging – externalisatieverplichting

3. De beschrijving van de FSMA is de volgende :

“1. De rendementswaarborg van Belgische aanvullende pensioentoezeggingen

I. 1. De wettelijke draagwijdte van de rendementswaarborg

Artikel 24 van de Wet van 28 april 2003 betreffende de aanvullende pensioenen en het belastingstelsel van die pensioenen en van sommige aanvullende voordelen inzake sociale zekerheid (hierna de WAP), verplicht de inrichter van een aanvullend pensioen om een bepaald rendement te waarborgen op de pensioenbijdragen. Het gaat om een wettelijke garantieverplichting die komt bovenop de contractuele verplichtingen die ontstaan op grond van de aanvullende pensioentoezegging.

Terwijl de aangeslotene na maximaal één jaar aansluiting bij een pensioentoezegging aanspraak kan maken op verworven reserves overeenkomstig het pensioenreglement, ontstaat het recht op de

¹ Artikel 24, § 2 van de Wet van 28 april 2003 op de aanvullende pensioenen en het belastingstelsel van die pensioenen en van sommige aanvullende voordelen inzake sociale zekerheid (hierna: WAP)

rendementswaarborg slechts op het ogenblik van uittreding, pensionering of opheffing van de pensioentoezegging.

De inrichter is ertoe gehouden om enig tekort ten aanzien van de rendementswaarborg aan te zuiveren ten laatste op het ogenblik van de overdracht van de verworven reserves na uittreding, van de pensionering of de opheffing van de pensioentoezegging (artikel 30 WAP).

De rendementswaarborg op de werknemersbijdragen onderscheidt zich in een aantal belangrijke aspecten van de rendementswaarborg op de werkgeversbijdragen:

- De rendementswaarborg op de werknemersbijdragen (artikel 24, § 1 WAP)
 - o geldt voor alle types van pensioenplannen, zowel deze van het type vaste bijdragen (met of zonder tarief) als deze van het type vaste prestaties of cash balance;
 - o wordt berekend onder aftrek van de premie nodig voor een overlijdens- of invaliditeitsverzekering;
 - o geldt sedert 1 januari 1986 voor de aanvullende pensioenen beheerd door een pensioenfonds en sedert 1 januari 1996 voor de aanvullende pensioenen beheerd door een verzekeringsonderneming;
 - o bedroeg 4.75 % tot 1 juli 1999, 3.75 % tot 31 december 2016 en bedraagt 1.75 % sinds 1 januari 2016.

- De rendementswaarborg op de **werkgevers**bijdragen (artikel 24, § 2 WAP)
 - o geldt enkel voor pensioenplannen van het type vaste bijdragen (met of zonder tarief) en van het type cash balance;
 - o wordt berekend onder aftrek van de premie nodig voor een overlijdens- of invaliditeitsverzekering en onder aftrek van een kostenpercentage van maximaal 5 %;
 - o wordt binnen de eerste vijf jaren van de aansluiting vervangen door een indexatie indien het resultaat daarvan lager is dan de rendementswaarborg;
 - o geldt sedert 1 januari 2004;
 - o bedroeg 3.25 % tot 31 december 2015 en bedraagt 1.75 % sinds 1 januari 2016.

I. 2. De “werkelijke” omvang van de rendementswaarborg

Het niveau van de wettelijke rendementswaarborg wordt nominaal vastgesteld door de WAP: vandaag 1.75 % voor de werknemersbijdragen van alle types pensioenplannen en 1.75 % voor de werkgeversbijdragen van pensioenplannen van het type vaste bijdragen en cash balance.

De in de WAP bepaalde regeling bevat echter een aantal “matigings”mechanismen die maken dat het “werkelijke” niveau van de rendementswaarborg in veel gevallen een heel stuk lager ligt dan het nominale niveau en soms zelfs negatief kan zijn.

Deze matigingsmechanismen omvatten:

1. **Pensioenopbouw:** logischerwijs worden beide waarborgen enkel toegepast op het gedeelte van de bijdragen dat dient voor pensioenopbouw en niet op het deel dat wordt gebruikt voor de financiering van de overlijdens- en/of invaliditeitsdekking.

2. **Inflatiewaarborg:** de rendementswaarborg op de werkgeversbijdragen geldt niet wanneer de aangeslotene uittreedt gedurende de eerste vijf jaar van de aansluiting. In dat geval geldt enkel een inflatiewaarborg indien deze lager is.

3. **Werking in de tijd:** de rendementswaarborg is enkel van toepassing op bijdragen gestort na de inwerkingtreding van de betrokken wetgeving.

Zoals hiervoor toegelicht geldt de rendementswaarborg op de werknemersbijdragen sedert 1 januari 1986 voor de aanvullende pensioenen beheerd door een pensioenfonds en sedert 1 januari 1996 voor de aanvullende pensioenen beheerd door een verzekeringsonderneming, terwijl de rendementswaarborg op de werkgeversbijdragen geldt sinds 1 januari 2004. De rendementswaarborg wordt enkel berekend op de bijdragen die zijn gestort na deze data.

4. **Compensatie:** compensatie met reserves van vóór de inwerkingtreding van de wetgeving is mogelijk. Hoewel op de bijdragen gestort vóór de inwerkingtreding van de wetgeving (1996 resp. 2004) geen rendement moet worden gewaarborgd, mogen de reserves die op basis van die bijdragen zijn gevormd wél worden meegeteld om na te gaan of aan de rendementswaarborg (op persoonlijke bijdragen en werkgeversbijdragen) is voldaan. Het volstaat dat het totaalbedrag van de reserves (gevormd op basis van bijdragen vóór én na de inwerkingtreding van de wet) voldoende hoog is om de rendementswaarborg (op basis van bijdragen na de inwerkingtreding van de wet) af te dekken.

Het minimum rendementsniveau moet evenmin jaarlijks worden gehaald: het betreft een gemiddelde over een ganse periode. Hierdoor kunnen lage rendementen van bepaalde jaren gecompenseerd worden met hogere rendementen van andere jaren.

5. **Kosten:** de WAP laat toe dat bij de berekening van de rendementswaarborg op werkgeversbijdragen geen rekening wordt gehouden met het deel van de bijdragen dat wordt gebruikt voor de dekking van kosten. Dit deel van de bijdragen is beperkt tot 5 %. Dit betekent concreet dat - wanneer rekening wordt gehouden met de maximale kost van 5 % - de rendementswaarborg maar betrekking heeft op 95 % van de bijdrage.

6. **0 %-garantie** na uittreding: de rendementswaarborgen - zowel deze op de persoonlijke als op de werkgeversbijdragen - lopen maar tot op het ogenblik van de uittreding. Wanneer de werknemer uittreedt, wordt het bedrag van de waarborg definitief bevroren. Enkel dit bevroren niveau moet vervolgens verder worden gewaarborgd tot het ogenblik van de pensionering of van de overdracht van de reserves na uittreding. Dit betekent dat positieve rendementen die worden verworven na uittreding kunnen bijdragen tot de dekking van de op het ogenblik van uittreding "gekristalliseerde" rendementsgarantie. Er wordt in dat verband gesproken van een 0 %-waarborg.

I.3. De externalisering en de financiering van de rendementswaarborg

3.1. De externalisering van de contractuele pensioentoezegging

De hoofdbedoeling van de wetgeving op de aanvullende pensioenen bestaat er in om te waarborgen dat de pensioentoezegging die door *de inrichter* wordt gegeven, ook daadwerkelijk wordt nagekomen. Daartoe wordt de inrichter verplicht om de pensioentoezegging te “externaliseren”. Daartoe moeten alle pensioenverplichtingen voldoende gefinancierd worden en de daartoe opgebouwde pensioenreserves worden onttrokken aan het ondernemingsrisico van de inrichter.

Opdat *de pensioeninstelling* ook effectief in staat zou zijn om de pensioenbelofte van de inrichter uit te voeren moet aan een aantal sequentiële voorwaarden zijn voldaan. Deze voorwaarden kunnen worden beschouwd als de schakels in het externaliseringsproces. Elk van deze schakels moet aanwezig en intact zijn. Wanneer één van de schakels (ont)breekt, komt de nakoming van de pensioentoezegging in het gedrang.

Hieronder wordt toegelicht hoe de verschillende schakels in het externaliseringsproces worden gereguleerd.

3.1.1. Alle verplichtingen die voortvloeien uit de pensioentoezegging moeten worden toevertrouwd aan een pensioeninstelling

Deze verplichting kan worden afgeleid uit artikel 5, § 3 van de WAP dat bepaalt: "De uitvoering van een pensioentoezegging wordt toevertrouwd aan een pensioeninstelling".

Een inrichter die maar een deel van de verplichtingen die voortvloeien uit zijn pensioentoezegging toevertrouwt aan een pensioeninstelling, pleegt bijgevolg een inbreuk op de WAP.

De wetgeving met betrekking tot het statuut van de pensioeninstellingen regelt dit aspect niet. De regelgeving op de pensioeninstellingen komt maar tussen indien en voor zover een pensioeninstelling daadwerkelijk met het beheer van een pensioentoezegging wordt belast. De vraag of alle verplichtingen die voor een inrichter voortvloeien uit een pensioentoezegging ook daadwerkelijk aan een pensioeninstelling in beheer werden gegeven, gaat daaraan vooraf.

3.1.2. De verplichtingen die voortvloeien uit de pensioentoezegging moeten worden omgezet in voorzieningen van een pensioeninstelling

De externalisering betekent dat de contractuele pensioenverplichtingen van de inrichter worden omgezet in voorzieningen van de pensioeninstelling aan wie het beheer van de pensioentoezegging wordt toevertrouwd. Dit gebeurt volgens regels die eigen zijn aan de pensioeninstelling.

→ Instelling voor bedrijfspensioenvoorziening

De berekeningswijze van de voorzieningen bij een IBP wordt bepaald in de artikelen 16 en volgende van het K.B. WIBP². Op grond van die bepalingen zijn de technische voorzieningen van de IBP gelijk aan het maximum van de korte termijn technische voorziening (KTV) en de lange termijn technische voorziening (LTV).

- De KTV stemt overeen met de som van volgende bedragen³:
 - o de verworven reserves berekend overeenkomstig de sociale wetgeving (WAP)⁴ **of de minimale rendementswaarborg met betrekking tot de persoonlijke bijdragen (artikel 24, § 1 WAP) voor de aangeslotenen waarvoor dit bedrag hoger ligt dan de verworven reserves;**
 - o de actuele waarde van lopende renten berekend met de door de pensioenregeling bepaalde actualisatieregels.
- De LTV is een niveau van voorzieningen dat de duurzaamheid van de verbintenissen waarborgt⁵. Het betreft hier een kwalitatieve norm. De wetgeving bevat geen kwantitatieve regels voor de berekening van de LTV. De methodes en grondslagen worden gekozen door IBP. De IBP dient haar keuze te rechtvaardigen in het financieringsplan. De LTV-berekening moet voor Belgische DB-plannen in principe leiden tot een niveau van voorzieningen dat hoger ligt dan de KTV en bijgevolg tot de vorming van een buffer bovenop de KTV. Omwille van de aard van de toezegging is de LTV voor DC-plannen doorgaans gelijk aan de KTV.

→ Verzekeringsonderneming (groepsverzekering)

Op grond van artikel 48 van het K.B.-Leven moet elke groepsverzekering minimaal gefinancierd worden tot beloop van de som van volgende bedragen:

- de verworven reserves berekend overeenkomstig de sociale wetgeving (*zie hoger en voetnoot 5*) **of de minimale rendementswaarborg met betrekking tot de persoonlijke bijdragen (artikel 24, § 1 WAP) voor de aangeslotenen waarvoor dit bedrag hoger ligt dan de verworven reserves**
- de actuele waarde van lopende renten berekend met een intrestvoet van 6 % en de sterftetafels MR/FR.

Dit financieringsniveau stemt grosso modo overeen met het niveau van de korte termijn technische provisies (KTV) bij IBP's (zie hierna).

² Koninklijk besluit van 12 januari 2007 betreffende het prudentieel toezicht op de instellingen voor bedrijfspensioenvoorziening (KB WIBP).

³ Artikel 17 KB WIBP.

⁴ De regels voor de berekening van de minimale verworven reserves zijn opgenomen in hoofdstuk IV van het Koninklijk besluit 14 november 2003 tot uitvoering van de WAP.

⁵ Artikel 16, § 2 KB WIBP.

3.1.3. De voorzieningen moeten worden afgedekt door aanspraken op de pensioeninstelling (geen onderfinanciering)

→ Instelling voor bedrijfspensioenvoorziening

Een onderfinanciering van de voorzieningen is in strijd met artikel 90 van de WIBP op grond waarvan de technische voorzieningen van de IBP moeten worden afgedekt door dekkingswaarden.

→ Verzekeringsonderneming (groepsverzekering)

Artikel 48 van het K.B.-Leven eist dat de voorzieningen van de groepsverzekering worden afgedekt door (wiskundige) reserves.

3.2. De externalisering van de wettelijke rendementswaarborg

De onder 3.1. beschreven externaliseringsprincipes moeten worden toegepast binnen het kader van de toepasselijke wetgeving. De vraag over de externalisering en de bijhorende financiering van de rendementswaarborg moet derhalve beantwoord worden aan de hand van de WAP en de WIBP.

De WAP heeft terzake geen expliciete regeling bepaald. In de Memorie van toelichting bij de WAP worden de toepasselijke principes echter wel als volgt verduidelijkt:

“... deze twee waarborgen (rendementswaarborg op persoonlijke en werkgeversbijdragen) maken geen deel uit van de verworven reserves. Die garanties dienen niet elk jaar bereikt te worden maar wel op het ogenblik van de uittreding of de pensionering van de aangeslotene of op het ogenblik van de stopzetting van het plan. Dit heeft volgende gevolgen voor de financiering van de waarborgen.

Voor wat betreft de waarborg van artikel 24, § 1 dient elk jaar nagekeken te worden of de verworven reserves die garantie dekken. In het geval er niet voldoende is, dient het verschil in een egalisatiefonds te worden gestort.

Voor wat betreft de waarborg van artikel 24, § 2 is er geen verplichting tot financiering. Het controleren of de verworven reserves minstens gelijk zijn aan de waarborg zal pas gebeuren op het ogenblik van de uittreding of van de pensionering van de aangeslotene of op het ogenblik van de stopzetting van het plan... Het spreekt voor zich dat de uitvoeringsbesluiten, en meer in het bijzonder de regels inzake de minimumfinanciering, zullen worden aangepast om rekening te houden met deze regels...”⁶.

Zoals toegelicht onder 3.1.2. bepalen de hogervermelde uitvoeringsbesluiten dat de rendementswaarborg op de persoonlijke bijdragen steeds moet gefinancierd zijn⁷. A contrario kan daaruit worden afgeleid dat dit voor de rendementswaarborg op de werkgeversbijdragen niet het geval is.

⁶ Onderlijning toegevoegd.

⁷ In het Verslag aan de Koning bij het koninklijk besluit van 12 januari 2007 betreffende het prudentieel toezicht op de IBP's wordt bij de toepassing van artikel 17 toegelicht dat: “ ... om de continuïteit met de huidige reglementering te verzekeren dienen de instellingen die Belgische pensioenregelingen beheren en waarop artikel 24, § 1 van de WAP van toepassing is, daarenboven

In het voorbereidend document bij het sociaal overleg dat voorafging aan de meest recente herziening van de rendementswaarborg door de wet van 18 december 2015 werden deze principes als volgt in herinnering gebracht:

“Dient de rendementswaarborg te allen tijde gefinancierd te worden, of enkel op het moment waarop deze opeisbaar is?”

De WAP heeft wat dit betreft geen regeling voorzien. Niettemin bepalen het KB Leven voor de verzekeringsondernemingen en het KB IBP voor de IBP's dat de rendementswaarborg te allen tijde gefinancierd moet te worden voor de werknemersbijdragen. Dit betekent dat een pensioeninstelling in staat moet zijn om jaarlijks een reëel financieel rendement te genereren dat toelaat om deze rendementswaarborg op te bouwen.

Voor wat betreft de werkgeversbijdragen van een pensioentoezegging van het type vaste bijdragen, bestaat er geen enkele verplichting om deze rendementswaarborg te financieren. Dit houdt in dat de inrichter deze waarborg kan financieren op het moment dat deze opeisbaar is ...”.

Samenvattend kan dus besloten worden dat enkel de rendementswaarborg op de werknemersbijdragen moet geëxternaliseerd worden.”

III. Boekhoudkundige verwerking van de WAP rendementswaarborg voor werkgeversbijdragen

A. Algemeen

4. De jaarrekening moet een getrouw beeld geven van het vermogen, de financiële positie en het resultaat van de vennootschap.⁸ Er moet rekening worden gehouden met alle voorzienbare risico's, mogelijke verliezen en ontwaardingen, ontstaan tijdens het boekjaar waarop de jaarrekening betrekking heeft of tijdens voorgaande boekjaren, zelfs indien deze risico's, verliezen of ontwaardingen slechts gekend zijn tussen de balansdatum en het ogenblik waarop de jaarrekening door het bestuursorgaan van de vennootschap wordt opgesteld.

5. Hierbij moet rekening worden gehouden met de kosten en de opbrengsten die betrekking hebben op het boekjaar of op voorgaande boekjaren, ongeacht de dag waarop deze kosten en opbrengsten worden betaald of geïnd, behalve indien de effectieve inning van deze opbrengsten onzeker is. Ten laste van het boekjaar moeten inzonderheid worden geboekt: het geraamde bedrag van de belastingen op het resultaat van het boekjaar of op het resultaat van vorige boekjaren, alsmede de bezoldigingen, uitkeringen en andere sociale voordelen die in de loop van een volgend boekjaar zullen worden betaald voor diensten

steeds een technische voorziening samen te stellen die minstens gelijk is aan de som over alle aangeslotenen van de positieve verschillen tussen de bijdrage garantie, bepaald in artikel 24, § 1 en de verworven reserve. Dit betekent met andere woorden dat voor het bepalen van de ondergrens van de technische voorzieningen voor de aangeslotenen van die Belgische pensioenregelingen de vergelijking moet gemaakt worden tussen de verworven reserves en het bedrag van de garantie van artikel 24, § 1 ...”.

⁸ Artikel 24 KB W.Venn.

die tijdens het boekjaar of tijdens vorige boekjaren zijn verricht. Wanneer de opbrengsten of de kosten in belangrijke mate worden beïnvloed door opbrengsten of kosten die aan een ander boekjaar moeten worden toegerekend, wordt daarvan melding gemaakt in de toelichting.⁹

6. In de gevallen waarin, bij gebreke aan objectieve beoordelingscriteria, de waardering van de voorzienbare risico's, de mogelijke verliezen en de ontwaardingen onvermijdelijk aleatoir is, wordt hiervan melding gemaakt in de toelichting, wanneer de betrokken bedragen rekening houdend met de doelstelling van het getrouwe beeld¹⁰, belangrijk zijn.

B. Voorzieningen voor pensioenplannen

7. Voorzieningen moeten onder meer worden gevormd met het oog op de verplichtingen die op de vennootschap rusten inzake rust- en overlevingspensioenen, werkloosheid met bedrijfstoelage en andere gelijkaardige pensioenen of renten.¹¹

8. Indien een werkgever als inrichter van een pensioentoezegging niet alle risico's met betrekking tot haar pensioenplannen heeft overgedragen aan een pensioeninstelling, moet het bestuursorgaan het behouden risico inschatten. Ten belope van de kosten die dit behouden risico waarschijnlijk met zich zal meebrengen moet een voorziening worden geboekt in de mate dat deze kosten betrekking hebben op het boekjaar of op voorgaande boekjaren.

9. De Commissie is van mening dat indien de werkgever als inrichter van een pensioentoezegging op basis van een vastgestelde onderfinanciering van de pensioenverplichtingen die voortvloeien uit prestaties die in het verleden werden geleverd, meent bijkomende stortingen te moeten doen¹² aan de pensioeninstelling aan wie de pensioentoezegging werd toevertrouwd, de werkgever als inrichter van de pensioentoezegging een voorziening moet boeken indien het bedrag van de bijkomende premiebetaling nog niet is gekend. Indien daarentegen de bijkomende premie gekend is op inventarisdatum, doch nog niet werd betaald, moet een schuld worden uitgedrukt.

C. Vermeldingen in de toelichting

10. De toelichting van de jaarrekening moet, indien van materieel belang, onder de Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen, een beknopte beschrijving bevatten van de bestaande regelingen met betrekking tot de aanvullende rust- of overlevingspensioenen alsmede van de maatregelen die werden getroffen om de daaruit voortvloeiende kosten te dekken.¹³

⁹ Artikel 33 KB W.Venn.

¹⁰ Artikel 24, eerste lid KB W.Venn.

¹¹ Artikel 54 KB W.Venn.

¹² De Commissie is echter niet bevoegd om te oordelen of in concreto effectief bijkomende stortingen dienen te gebeuren om in regel te zijn met de WAP. Deze inschatting behoort tot de bevoegdheid van het bestuursorgaan van de werkgever als inrichter van de pensioentoezegging.

¹³ Artikel 91, A, XVII, D KB W.Venn. (volledig schema), artikel 94, tweede lid, VI, C KB W.Venn. (verkort schema), artikel 94/3, III, C. KB W.Venn. (microschema).

11. De Commissie is van mening dat in het kader van de vereiste van het getrouwe beeld van de jaarrekening, het bestuursorgaan in de toelichting een expliciete vermelding moet opnemen van de wijze waarop en de mate waarin de pensioenverplichtingen worden gefinancierd. Derhalve dient in het geval dat de pensioeninstelling een onderfinanciering heeft vastgesteld en meegedeeld middels de uitgereikte pensioenfiches in de zin van artikel 26 van de WAP hiervan melding worden gemaakt in de toelichting indien deze onderfinanciering van materieel belang is. In het geval van een door de pensioeninstelling vastgestelde onderfinanciering waarbij dergelijke onderfinanciering niet blijkt uit de door het bestuursorgaan gehanteerde berekeningsmethode dient in voorkomend geval geargumenteed te worden waarom geen voorziening werd aangelegd ter dekking van de vastgestelde onderfinanciering.

12. De officiële modellen van de jaarrekening ter beschikking gesteld door de Balanscentrale¹⁴ bevatten een daartoe specifiek aangewezen plaats onder de Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen, met name op de pagina's VOL 6.14, VKT 6.5 en MIC 6.3 van respectievelijk het volledig model, het verkort model en het micromodel van de jaarrekening.

13. Naast de vermeldingen waarvan sprake in de voorgaande randnummers, moet de toelichting, onder de waarderingsregels, tevens vermelden op welke wijze de voorzieningen voor pensioenverplichtingen worden gewaardeerd.

IV. Raming van de kosten die het gevolg zijn van de onderfinanciering

14. De onderneming kan de onderfinanciering van een pensioentoezegging vaststellen op basis van de door de pensioeninstelling jaarlijks verplicht uit te reiken pensioenfiches¹⁵. Dit is slechts één van de mogelijke methoden tot vaststelling van een onderfinanciering.

15. De raming van de kosten die voortvloeien uit een in voorkomend geval vastgestelde onderfinanciering behoort tot de taak van het bestuursorgaan van werkgever als inrichter van de pensioentoezegging.

16. De FSMA heeft reeds meerdere studies en onderzoeksrapporten uitgebracht met betrekking tot de opname van pensioentoezeggingen in de jaarrekeningen van genoteerde ondernemingen. In een van deze publicaties¹⁶ verduidelijkt de FSMA dat de in de Belgische wetgeving voorziene toegezegdebijdrageregelingen met een wettelijk gewaarborgd minimumrendement niet voldoen aan de definitie van toegezegdebijdrageregelingen volgens IFRS (onder IFRS worden dergelijke plannen beschouwd als toegezegdpensioenregelingen) en wijst op de gevolgen die daaraan verbonden zijn.

¹⁴ Versie 2016.

¹⁵ Artikel 26, § 1 WAP.

¹⁶ Financiële verslaggeving over Belgische "pensioenplannen van het type vaste bijdrage" met wettelijk gegarandeerd rendement, FSMA, Studies en documenten nr. 44, januari 2015. Deze stelling werd bevestigd in Studie - Impact van de wijziging van de Belgische pensioenwet op de verwerking van pensioenverplichtingen in IFRS-jaarrekeningen, FSMA, Studies en documenten nr. 46, december 2016.

17. Uit voormelde studies van de FSMA blijkt dat er meerdere benaderingen mogelijk zijn voor de waardering van de pensioenverplichting, elk met zijn verdiensten en beperkingen. De ondernemingen die in de studie werden opgenomen zijn allen beursgenoteerde ondernemingen die hun geconsolideerde jaarrekening opmaken op basis van IFRS.

18. Deze methoden kunnen eventueel dienen als inspiratiebron voor de raming van de kosten die voortvloeien uit een vastgestelde onderfinanciering voor een passende opname van de verplichtingen in de enkelvoudige jaarrekening. Hierna volgt een integrale overname van deze methoden zoals beschreven in voormelde Studie nr. 44, van de FSMA. In de latere studie nr. 46 van de FSMA vermeldt de FSMA dat een verdere evolutie naar de toepassing van een methode die nauwer aansluit bij de hieronder beschreven Projected Unit Credit – methode als positief wordt aanzien. De meeste respondenten in het kader van studie nr. 46 van de FSMA zijn van oordeel dat, na de aanpassing aan de WAP door de wet van 18 december 2015, de toepassing van een methode die aansluit bij de PUC-methode zorgt voor een getrouw beeld van de Belgische pensioenverplichtingen met wettelijk gegarandeerd minimumrendement. In studie nr. 46 wordt nader ingegaan op deze methodes.

A. Projected Unit Credit – methode (PUC-methode)

19. Een kleine minderheid van deze ondernemingen gingen uit van de in IAS 19 vermelde methodes om te bepalen of al dan niet een verplichting moet worden opgenomen. Volgens IAS 19 moet een verplichting in het kader van toegezegdpensioenregelingen worden berekend als het verschil tussen de contante waarde van de brutoverplichting uit hoofde van toegezegde pensioenrechten en de reële waarde van de fondsbeleggingen. De “Projected Unit Credit”-methode (PUC) wordt in IAS 19 omschreven als de actuariële techniek die moet worden gebruikt om de brutoverplichtingen uit hoofde van toegezegde pensioenrechten te waarderen. Daarbij wordt een prognose van de toekomstige vergoedingen gemaakt op basis van de veronderstelde beste schatting, waarbij die vergoedingen aan huidige en vroegere periodes worden toegewezen op basis van de vergoedingsformule van de regeling; vervolgens worden die vergoedingen gediscoteerd aan de hand van een disconteringsvoet die het rendement van hoogwaardige ondernemingsobligaties weerspiegelt om de huidige waarde van de brutoverplichting uit hoofde van toegezegde pensioenrechten te bepalen. De contante waarde van de brutoverplichting uit hoofde van toegezegde pensioenrechten wordt vervolgens vergeleken met de reële waarde van de fondsbeleggingen om de verplichting te bepalen die in het overzicht van de financiële positie moet worden opgenomen.

20. De FSMA wijst erop dat toepassing van deze methode op de Belgische pensioenplannen de nodige omzichtigheid vereist. Eerst en vooral moeten verschillende opties voor de prognose van de bijdragen in overweging worden genomen. Een strikte toepassing van de PUC-methodologie houdt in dat bij de prognose van de bijdragen wordt uitgegaan van het hoogste van de gegarandeerde minimumrendement en de beste schatting van het verwachte rendement. In de ontwerpinterpretatie van IFRS IC (2004)¹⁷ over de verwerking van personeelsbeloningen met een beloofd rendement werd een benadering ingevoerd

¹⁷ IFRIC D9 – Employee benefit plans with a promised return on contributions or notional contributions.

waarbij die prognoses in wezen gebaseerd waren op het gegarandeerde rendementspercentage. Er werd echter nooit een finale versie van deze interpretatie gepubliceerd. De entiteit moet ook beslissen of de plannen, naar haar oordeel, 'backloaded' zijn (i.e. of het dienstverband van een werknemer in latere jaren tot beduidend hogere vergoedingen dan in eerdere jaren zal leiden). Bij zo'n 'backloaded' plan zal een entiteit de vergoedingen lineair toewijzen aan huidige of vroegere periodes en niet op basis van de vergoedingsformule van de regeling. Typisch voor Belgische pensioenplannen van het type vaste bijdrage is dat zij gebaseerd zijn op een vast of een gradueel percentage, wat betekent dat de bijdragen door toekomstige salarisstijgingen zullen worden beïnvloed. BC117-120 vermeldt dat de IASB niet heeft beslist of verwachte toekomstige salarisstijgingen in aanmerking moeten worden genomen om te bepalen of een in termen van het huidige salaris uitgedrukte formule voor de vergoedingen impliceert dat in latere jaren een beduidend hogere vergoeding wordt toegewezen. Fondsbeleggingen moeten tegen reële waarde worden gewaardeerd. Bij een regeling met gegarandeerd rendement moet dus de reële waarde van de verzekeringsovereenkomsten worden gewaardeerd. IAS 19.115 stelt dat, indien fondsbeleggingen daarvoor in aanmerking komende verzekeringscontracten omvatten die qua bedrag en looptijd exact overeenstemmen met het bedrag en de looptijd van sommige of alle vergoedingen die uit hoofde van de regeling zijn verschuldigd, de reële waarde van deze verzekeringscontracten wordt geacht de contante waarde van de gerelateerde verplichtingen te zijn. Uit gesprekken met diverse betrokken partijen is gebleken dat de meningen over de toepassing van IAS 19.115 sterk verschillen. Voorbeelden van mogelijke problemen in verband met de toepassing van de PUC-methode op de Belgische pensioenplannen van het type vaste bijdrage

- in het kader van verschillende projecten erkennen de IASB en het IFRS IC dat de verwerking van deze plannen volgens IAS 19 voor problemen zorgt;
- een strikte toepassing van IAS 19 (i.e. prognose op basis van het verwachte rendement en discontering tegen het marktrendement op hoogwaardige ondernemingsobligaties) zou een tegenintuïtief resultaat opleveren: een stijging van het verwachte rendement op de bijdragen zou, ceteris paribus, de verplichting doen stijgen;
- het gebruik van het wettelijk gegarandeerd minimumrendement als prognosepercentage is geen strikte toepassing van de in IAS 19 beschreven methode en gaat ervan uit dat dit gegarandeerd minimumrendement niet zal veranderen met de tijd. Bovendien zou bij een stijging van het rendement van obligaties de disconteringsvoet stijgen en zou de prognose op basis van het gegarandeerd minimumrendement ervoor zorgen dat in de winst- en verliesrekening een last wordt opgenomen die kleiner is dan de betaalde bijdragen.

B. Intrinsieke-waardemethode

21. De grote meerderheid van de genoteerde vennootschappen in de steekproef van de FSMA gebruikt een intrinsieke-waardemethode om te bepalen of een verplichting al dan niet dient te worden opgenomen voor de bestudeerde regelingen. Deze methode wordt gebruikt door ondernemingen die van oordeel zijn dat de toepassing van de PUC-methode in de Belgische context een probleem vormt. Volgens

hen is het niet wenselijk de PUC-methode toe te passen en kan deze alternatieve methode tijdelijk gehanteerd worden tot de IASB een definitief standpunt inneemt. De methode bestaat erin de verplichting in het overzicht van de financiële positie te berekenen als de som van alle individuele verschillen tussen de wiskundige reserves (de reserve berekend door de vroegere bijdragen op te renten tegen de technische rentevoet die wordt toegepast door de verzekeringsonderneming, rekening houdend met winstdelingen) en het gewaarborgd minimum als vastgesteld in artikel 24 van de WAP (berekend door het gegarandeerde minimumrendement toe te passen op de betaalde bijdragen).

22. Het voornaamste verschil tussen deze methode en de door IAS 19 voorgeschreven methode is dat de bijdragen niet worden geprojecteerd tot datum van uittreding om de brutoverplichting uit hoofde van toegezegde pensioenrechten te berekenen.

23. Voorbeelden van mogelijke problemen met de toepassing van deze methode voor de Belgische toegezegdebijdragenregelingen:

- de toepassing van deze methode betekent dat de emittent van oordeel is dat de huidige IFRS niet geschikt zijn voor toegezegdebijdragenregelingen met een gewaarborgd minimumrendement en dat een andere relevante en betrouwbare methode moet worden toegepast tot de IASB een gepaste werkwijze heeft uitgewerkt;
- de verplichting die is opgenomen in de jaarrekening houdt er geen rekening mee dat de onderneming het wettelijk gewaarborgd minimumrendement moet waarborgen tot de uitstapdatum uit de regeling en neemt evenmin toekomstige bijdragen, personeelsverloop, enz. in aanmerking.